

Araştırma Makalesi

Türkiye’deki Hane Halkının Ortak Finansal Cehaleti: Demografik Belirleyicileri, Finansal Yönetim Davranışı ve Finansal Refah Üzerindeki Etkileri¹

The Financial Homo Ignorans Of The Household In Türkiye: Demographic Determinants, Financial Management Behavior And Impact On Financial Welfare

Bahan YENİLMEZ

Dr., Ankara Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi

yenilmezbahan@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-8514-7276>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
21.07.2024	13.09.2024

Öz

Günümüzdeki ekonomik sistemlerde insanların ekonomiye ilişkin konulardaki bilme arzuları insanların ekonomik modelleri dolduran rasyonel ajanlara yaklaşımlarına yardımcı olabilmektedir..Finansal cehalet (Homo Ignorance) kasıtlı olarak finansal konularda bilgiye ulaşmayı tercih etmeyen insanlar olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Barrafreem vd. (2020) 'nin geliştirdiği Finansal Cehalet (Financial Homo Ignorance-FHI) endeksi aracılığıyla Türkiye’deki hane halkının ortak finansal cehaletinin hane halkının demografik özellikleri, finansal yönetim davranışı ilişkisiz ölçümlerde tek yönlü varyans analizi, t testi, ve çoklu karşılaştırmalar içinse LSD testi kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda hane halkının FHI ile cinsiyet, meslek, sağlık sigortası ve finansal yönetim arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunduğu; çalışılan kurum, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkin bulunduğu ve hane halkının FHI endeksi ile finansal refah arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktayken; yaş ve aylık hane geliri arasında ise negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan hane halkının cinsiyetleri, meslekleri, sağlık sigortalarının olup olmamaları ve gelirlerinin yönetim şekilleri ile finansal cehaletleri arasında az da olsa paralellik olduğu, özellikle kadınların erkeklere oranla finansal konularda daha cahil olmayı yeğledikleri söylenebilir. Ayrıca finansal yönetim konusunda karar almayı erteleyen ve sağlık sigortası yaptırmayan kişilerin de finansal cehalet konusunda az da olsa ısrarcı oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: FHI İndeks, Finansal Yönetim Davranışı, Finansal Refah, Demografik Değişkenler, Finansal Cehalet

Abstract

In today's economic systems, opposite of the other people, some people doesn't prefer informed about these issues. The purpose of this study is to investigate whether significant relationship between the financial homo ignorance

¹Bu çalışma için, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü etik kurulu tarafından 10/11/2023 tarihve 1150348 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Yenilmez, B., 2024, Türkiye’deki Hane Halkının Ortak Finansal Cehaleti: Demografik Belirleyicileri, Finansal Yönetim Davranışı ve Finansal Refah Üzerindeki Etkileri, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(3), 1924-1938

index (FHI) with the financial management behaviour, demographic variable and financial wellbeings of households in Turkey. In this study, it was found that there was a weak positive relationship between household FHI and gender, occupation, health insurance and financial management; while there is a weak negative relationship between the institution of employment, education level, mother's education level, and father's education level, and a moderate positive relationship between the household's FHI index and financial well-being; It was determined that there was a moderate negative relationship between age and monthly household income. In addition, there is a slight parallelism between the gender, profession, whether they have health insurance and the way they manage their income, and their financial illiteracy of the households participating in the research, and that women, in particular, prefer to be more ignorant about financial matters than men. Finally, the study in question revealed that people who postpone making decisions about financial management and don't have health insurance are also slightly persistent in financial illiteracy.

Keywords: FHI Index, Financial Management Behaviour, Financial Wellbeing, DemographicVariables, Financial Homo Ignorans

1. Giriş

İnsanlık tarihi sürekli bilginin peşinde koşarak gelişme göstermiştir. Genellikle insanlar sürekli bilgiyi arama ve onu kullanma eğilimindedirler. Fakat bazı insanlar, özellikle finans gibi konular üzerinde bilerek isteyerek bilgisiz kalmayı isteyebilmektedir. Hertwig ve Engel (2016) yaptıkları çalışmada çok çeşitli alanlardan örnekler kullanarak, kasıtlı cehaletin önemli işlevlere sahip olduğunu göstererek, kasıtlı cehalet türlerini siste matize etmiş ve bunların işlevlerini açıklayarak, normatif arzularını tartışmış ve bunları modellemeye çalışmışlardır. Araştırmacılar bu çalışmalarında bilgiye ulaşmayı tercih etmeyen insanları “Homo Ignorance” olarak isimlendirmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada özellikle politikacıların başarısızlıklardan sorumlu tutulmak istemedikleri için belirli konularda bilgi sahibi olmamayı tercih ettiklerini vurgulamışlardır (Hertwig ve Engel, 2016, s. 371-372). Günümüzdeki ekonomik sistemlerde insanların bu konulardaki bilme arzuları insanların ekonomik modelleri dolduran rasyonel ajanlara yaklaşımlarına yardımcı olabilmektedir. Fakat psikolojide bu konularda bilgilenmemeyi tercih eden insanların da bulunduğu söylenebilir (Wagner, 2019, s. 144). Gross ve McGoey (2015) ise bilgisiz kalmayı seçmenin sosyal ve yasal anlamda sorumluluktan kaçınmak için bir strateji olabileceğini belirtmişlerdir. Wagner’ın (2019) yaptığı çalışmada ise, bilgisiz kalmanın ahlaki sorumluluktan kurtulmanın stratejik bir aracı olduğu belirtilmiştir. Barrafreem, Västfjäll ve Tinghög’e (2020) göre bilgidan kaçınma, refahı en üst düzeye çıkarmayı sağlayan bilgileri bilmek istememek anlamına gelmektedir (Barrafreem, Västfjäll ve Tinghög, 2020, s. 1-2). Bu araştırmacılar, 2020 yılında yaptıkları çalışmada; finansal açıdan cehaleti tercih eden insanları “financial homo ignorance” olarak nitelendirerek; bir Financial Homo Ignorans ölçeği geliştirmiş, geliştirdikleri bu ölçeğin hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerine etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye’deki hane halkının finansal okur yazarlığını ölçmek amacıyla yapılan çalışmalara bakıldığında Türkiye’deki hane halkının finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır (Fettahoğlu, 2015; Yenilmez, 2015; Coşkun, 2016; Şamiloğlu, Kahraman ve Bağcı, 2016; Güler ve Tunahan, 2017; Bozkurt, Yücel ve Çiftçi, 2018; Bozkurt, Toktaş, ve Altınar 2019; Tetik, 2019). Söz konusu bu sonuçların çıkmasının bir nedeninin de hane halkının finansal cehalet düzeyi ve bu konudaki ısrarının etkili olduğu düşünülmektedir. Fakat, Türkiye’de finansal cehalet konusuyla ilgili yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanamaması nedeniyle bu çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Bir sonraki bölümde de detaylı olarak açıklandığı üzere Türkiye finansal cehalet konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olsa da dünya literatürde sayıları çok sınırlı da olsa literatürde hane halkının finansal bilgi düzeyi ile onların demografik yapılarının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerine etki ettiği gösteren bir takım çalışmalar bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Barrafreem, Västfjäll ve Tinghög, (2020)’ün geliştirmiş olduğu ölçek Türkiye’deki hane halkı için kullanılarak, bu ölçek ile Türkiye’deki hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı ile aralarında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının; ve buna ek olarak demografik değişkenlerin ortak finansal cehalet durumu üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada ulaşılmaya çalışılan en önemli husus ülkemizde yaşanan önemli ekonomik sıkıntı düzeyine rağmen hala insanların finansal okur yazarlık ve finansal refah düzeyinin düşük olmasının sebebinin söz konusu bu finansal cehalet olup olmadığının ortaya konmasıdır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde konuyla ilgili literatür özetlenecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde, çalışmanın yöntemi ve elde edilen sonuçlar Ortaya koyulurken, son bölümde elde edilen bulgular dahilinde genel bir çerçeve çizilecektir.

2. Literatür Taraması

Literatürde Hane halkının finansal cehaleti ile ilgili kısıtlı sayıda çalışma yer almaktadır. Hertwig ve Engel'in (2016) ortak cehalet üzerine yaptıkları çalışmada, psikologların isteyerek bilmek istememe (homo ignorance) üzerine fazla çalışmadıklarını belirterek, bilmeme davranışının bir anomali olmadığını ve bu bilmeme isteğinin belirsizliği azaltmak amacıyla yapılan bilişsel ve ekonomik teoriler gerektiren bir davranış yerine bir seçim olduğunu vurgulamışlardır.

Güler ve Tunahan'ın (2017) Türkiye'deki hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada; hanehalkının yarısından fazlasının düşük düzeyde finansal okuryazar olduğu, finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler ve tasarruf davranışı arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra finansal okuryazarlık düzeyi ile borçlanma davranışı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bu çalışmaya paralel olarak; Bozkurt vd. (2019)'nin benzer bir amaçla yapmış oldukları çalışmada; katılımcıların %59,6'si finansal okuryazarlık kavramını bilmediği vurgulanmıştır. Finansal okur yazarlıkla ilgili olarak yapılan çalışmaların çoğunda genel olarak hane halkının finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu ve demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etki ettiği belirtilmektedir (Fettahoğlu, 2015; Yenilmez, 2015; Coşkun, 2016; Şamiloğlu vd., 2016; Güler ve Tunahan, 2017; Bozkurt, Yücel ve Çiftçi, 2018; Bozkurt vd., 2019; Tetik, 2019).

Tapper ve Baars'ın (2018) ortak cehalet kavramını bilgiye düşük bir maliyetle kolayca erişilebildiği, ancak insanların bu bilgiyi almamayı veya işlememeyi seçtiği durum olarak tanımlamış ve ortak cehaletin insanlar arasında çok yaygın olarak görüldüğünü belirtmiştir. Çalışmada bilerek istememe durumunun kaynağının deve kuşu etkisi olduğunu ve devekuşu etkisinin, insanların psikolojik rahatsızlıktan kaçmak için kasıtlı olarak bilgidan kaçındığı durumlara işaret ettiğini vurgulamışlardır. Ayrıca bu çalışmada demografik değişkenlerin insanların isteyerek bilmeme durumunu etkilediği vurgulanmıştır. Tüm bunlara ek olarak, söz konusu çalışmada insanların finansal ortak bilmeme durumunun onların finansal davranışları üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Wagner'ın (2019) ortak cehalet üzerine yaptığı çalışmada, ekonomik konular üzerine çalışan araştırmacıların onlarca yıldır bireylerin davranışlarındaki psikolojik özellikleri ve mekanizmaları görmezden geldiğini belirterek; ekonomik davranışlardaki psikolojik faktörleri bilmenin onlar üzerindeki analizlerdeki mevcut yetkinlikleri artırdığını belirtmiştir. Ayrıca Wagner bu çalışmada psikolojik faktörlerin ekonomik modellerde yer alan rasyonel ajanlara ulaşmada da yardımcı olan stratejik bir araç olduğunu vurgulamış ve insanların ekonomik olarak bazı bilgileri kasıtlı olarak bilmemeyi tercih ettiğini ve bunu bilerek ekonomik davranışlarını gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

Barrafrem vd. (2020)'nin yaptıkları çalışmada ortak finansal cehaletin (financial homo ignorance) 4 temel davranış kapsadığını belirtmiştir.² Bu amaçla, bu dört temel davranış ölçeği 12 soruluk bir endeks geliştirmişlerdir ve bu endekse ortak finansal cehalet endeksi adını vermişlerdir (financial homo ignorance index). Araştırmacılar oluşturdukları bu endeksle bu konudaki bireysel farklılıkların önüne geçerek bu endeksin hane halkının bireysel finansal yönetim davranışını ve bireysel finansal refahındaki değişimleri açıkladığını 2508 kişi üzerine yaptıkları bir anketle ile kanıtlamışlardır.

Khan ve Siddiqui (2021) yaptıkları çalışmalarında hane halkının finansal bilgi düzeyi arttıkça yaptıkları yatırımlardaki kaygı düzeyinin azalarak yatırımların ortalama getirilerinin arttığı ve bu bilgi düzeyinin hane halkının demografik yapılarına göre farklılık gösterdiği ve hane halkının demografik özelliklerinin finansal konulardaki bilme isteği üzerine etki ettiğini belirtmişlerdir.

Ghazali vd. (2022)'nin Malezya'daki yetişkin hane halkı sakinleri üzerine yapmış oldukları çalışmada hane halkının finansal bilgi düzeyinin artmasının onların finansal refahını da arttırdığı belirtilmiştir.

²Bunlar: finansal karar vermekten kaçınma, finansal konularda bilgi sahibi olmaktan kaçınma, toplum olarak finansal konularda bir önyargıya sahip olma ve finansal konularda diğer alternatifleri göz ardı ederek belli bir alanda güdülenen akıl yürütmedir.

Barrafrem, Västfjäll ve Tinghög (2024)'ün İsveç'teki hane halkının finansal cehaletini ölçmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, örneklem olarak 506 kişiyi seçmişlerdir. Yapılan söz konusu çalışmada FHI indeksi (finansal cehalet düzeyi) yüksek olan kişilerin finansal davranış ve finansal refahının olumsuz olduğu dolayısıyla FHI indeksi ile finansal refah ve finansal davranış arasında negatif yönlü bir ilişkinin bulunduğu belirtilmiştir.

Türkiye'de genel okuryazarlık düzeyinin düşük olması Türkiye'deki hane halkının finansal konularda bilerek cahil kalmak isteyip istemediği sorusunu da akıllara getirmektedir. Fakat, Türkiye'de finansal cehalet konusuyla ilgili yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanamaması Türkiye için böyle bir çalışmanın yapılmasını gerekli hale getirmektedir. Bu nedenle, yukarıdaki belirtilen tüm bu çalışmalardan hareketle bu çalışmada da Barrafrem, Västfjäll ve Tinghög'in (2020) geliştirdiği anket yardımıyla Türkiye'deki hane halkının demografik özellikleri ile bireysel finansal yönetim davranışı ve bireysel refahı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı araştırılacaktır. Ayrıca, çalışmada, hane halkının demografik özelliklerinin ortak finansal bilmeme durumuyla aralarında istatistiki olarak anlamlı ilişkinin bulunup bulunmadığı incelenecektir.

3. Amaç ve Yöntem

3.1. Evren-Örneklem

Türkiye'de yaşayan hane halkı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmaya Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde yaşayan yaklaşık 86 milyon insandan 1202 kişi katılmıştır. Söz konusu çalışma Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu tarafından 10/11/2023 tarih ve 1150348 sayılı etik kurul onayı alınarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada FHI indeksi kullanılarak, bu indeksin Türkiye'deki hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerinde anlamlı bir ilişkisinin bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada bu ölçek ile demografik özellikler (cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim durumu, annesinin eğitim düzeyi, babasının eğitim düzeyi, aylık hane geliri) arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı ve bu ilişkinin ne oranda açıklandığının gösterilmesi gayesiyle genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli bu çalışmada kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada kullanılmış olan veriler Türkiye'de yaşayan hane halkı uygulanan anket ile toplanmıştır. Çalışmada kullanılacak anket 3 bölümden oluşmuştur. İlk bölümde, kişilerin demografik özellikleriyle ilgili sorulara yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde ise hane halkının FHI endeksini ölçmek için 12 soru ve finansal yönetim davranışını ölçmeyi amaçlayan Barrafrem, Västfjäll ve Tinghög'in 2020 yılındaki çalışmasında geliştirmiş oldukları anketten faydalanılarak hazırlanan 10 adet soru bulunmaktadır. Anketin 3. ve son bölümünde ise, hane halkının finansal refahının ölçülmesi amacıyla, www.consumerfinance.gov.tr internet adresinde kullanılan 6 adet soru bulunmaktadır. Anket sorularının güvenilirliği Cronbach alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Yapılan analizin FHI endeksinin cronbachalpha değeri 0,967 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan cronbachalpha katsayısı $0,80 \leq \alpha < 1,00$ olduğundan ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4. Araştırma Soruları

Bu araştırmanın soruları şu şekilde sıralanabilir: Türkiye'de yaşayan hane halkının FHI indeksi kullanılarak, bu indeksin Türkiye'deki hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerinde anlamlı bir ilişkisinin bulunup bulunmadığı ve bu endeks ile demografik özellikler (cinsiyet, yaş, meslek, öğrenim durumu, annesinin eğitim düzeyi, babasının eğitim düzeyi, aylık hane geliri) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.5. Araştırma Hipotezleri ve Verilerin Analizi

Araştırmada FHI ölçeği ile ilgili sekiz adet hipotez ortaya konulmuştur.

- FHI indeksi ile kişilerin cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile, kişilerin yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

- FHI indeksi ile, kişilerin meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile kişilerin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile, kişinin anne ve babasının eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile, kişinin aylık hane geliri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile hane halkının finansal yönetim davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
- FHI indeksi ile hane halkının finansal refahı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Uygulanan anket sonucunda ulaşılan verilerin analiz edilmesinde SPSS 23 paket programı kullanılmıştır. Demografik bilgiler bağımsız, hane halkının finansal önyargılarını ölçen FHI indeksi ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın araştırma probleminin çözümlenmesi için yapılan ankete katılan Türkiye’de yaşayan hane halkının verdikleri cevaplar sonucunda betimsel istatistikler ölçülmüştür. Bu kişilerin demografik özelliklerinin hane halkının finansal cehaleti üzerinde bir etkisinin olup olmadığını araştırmak ve finansal cehaletin finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerinde etkisi ölçmek ve bu değişkenlerin birbirleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemesi gayesiyle ilişkisiz ölçümlerde tek yönlü varyans analizi, t testi ve çoklu karşılaştırmalar içinse LSD testi ölçülmüştür. Yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar %5 anlamlılık seviyesinde, %95 güven aralığıyla değerlendirmeye alınmıştır.

Yapılan bu çalışmada, Pearson Korelasyon Katsayısı araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkinin derecesinin ve yönünün belirlemesi için kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular ve veriler yorumlar bölümünde tablolar halinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Yapılan bu analizde veriler farklı istatistik yöntemlerin kullanılmasıyla elde edilmiş ve aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

4.1. Araştırmaya Katılan Hane Halkının FHI Endeksi Ölçeğinin İstatistiki Analizi

Tablo 1’de çalışmaya katılan hane halkının FHI endeksi ölçeğinin istatistiki analizi için dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Hane Halkının FHI Endeksi Ölçeğinin İstatistiki Analizi

	Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde(%)
Gelecekteki finansal durumum hakkında karar vermeyi ertelerim.	2,6628	1,42783	1201
Mevcut mali durumum hakkında karar vermekten kaçınıyorum.	2,6611	1,42743	1201
Finansal kararlar vermek zaman alıcı ve zahmetlidir, bu yüzden çok sık finansal karar vermek istemem	2,6878	1,43234	1201
Geçen ay ne kadar harcadığımı bilmemeyi tercih ederim.	2,6644	1,42822	1201
Borç durumunu bilmemeyi tercih ederim.	2,6628	1,42783	1201

Kendi mali durumumu yönetmeye gelince, finansal olarak cehalet mutluluktur.	2,6611	1,42743	1201
Ev elektroniği, TV, tatil seyahati vb. gibi büyük alışverişler yaptığımda, bu alışverişleri taksitle ödemeyi seçiyorum.	2,9226	1,47360	1201
Ne kadar para harcadığımı sık sık şaşıyorum.	2,6736	1,42830	1201
Bir şeyin fiyatı beklediğimden daha düşük olduğunda o şeyi almayı planlamasam da alırım	2,6736	1,42947	1201
Bence, benim parayı nasıl yönettiğime katılmayan insanlar aptaldır.	1,7794	,79923	1201
Sosyal medyada benim para harcama konusundaki görüşlerimi desteklemeyen kişileri takip etmiyorum.	1,7810	,80177	1201
Finansal konularla ilgili görüşlerimi desteklemeyen insanlardan hoşlanmıyorum.	1,7802	,80206	1201

Tablodaki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan hane halkının FHI endeksini ölçmek için 12 adet soru sorulmuştur. Analiz sonucunda görüldüğü gibi insanların bu sorulara verdikleri cevaplar az katılıyor, katılıyor üzerinde yoğunlaşmıştır.

4.2. Araştırmaya Katılan Hane Halkının FHI Endeksinin Demografik Değişkenlere Göre İstatistik Verileri

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Hane Halkının FHI Endeksinin Demografik Değişkenlere Göre İstatistik Verileri

		N	Ortalama	Standart Sapma
Cinsiyet	Kadın	588	2,6661	0,003127
	Erken	583	2,6810	0,00295
Yaş	18-25	37	3,2641	0,12482
	26-30	255	3,0873	0,03904
	31-50	603	2,6376	0,02703
	51-65	218	2,3180	0,05094
	66 ve üstü	58	2,1873	0,08141
Çalışılan Kurum	Devlet	508	2,6892	0,03140
	Özel Sektör	425	2,8323	0,03242
	Kendi İşyeri	238	2,3566	0,05155
Meslek	Akademisyen	177	2,6063	0,06392
	Avukat	139	2,7351	0,07016

	Memur	168	2,5714	0,05161
	Öğretmen	121	2,7374	0,05026
	Hizmetli	18	3,3763	0,15676
	Emekli	29	2,7555	0,08606
	Mühendis	74	2,5203	0,05176
	Mali Müşavir/Muhasebeci	118	2,2053	0,03960
	Müteahhit	92	2,7614	0,09115
	Mimar	69	2,2885	0,07662
	İşçi	131	3,1718	0,04867
	Güvenlik Görevlisi	31	3,2683	0,10024
	Milletvekili	3	2,3788	0,74613
Medeni Hal	Bekâr	552	2,9022	0,03043
	Evli	619	2,4696	0,02761
Sağlık Sigortası	Emekli Sandığı	528	2,6708	0,03088
	SSK	416	2,8648	0,03206
	Bağ-Kur	227	2,3292	0,05280
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	17	3,1578	0,16514
	Lise	259	2,9359	0,04498
	Üniversite	674	2,6430	0,02646
	Lisansüstü	221	2,4218	0,05195
Anne Düzeyi Eğitim	Okuryazar değil	54	2,8948	0,09243
	İlköğretim	183	2,8768	0,05475
	Lise	381	2,7731	0,03601
	Üniversite	531	2,5245	0,03127
	Lisansüstü	22	2,3120	0,16186
Baba Düzeyi Eğitim	Okuryazar Değil	23	3,1542	0,14854
	İlköğretim	149	2,9015	0,05795
	Lise	383	2,8025	0,03633
	Üniversite	588	2,5342	0,02931
	Lisansüstü	28	2,2256	0,14824
Aylık Geliri Hane	0-15.000	75	3,3891	0,07081
	15.001-45.000	355	3,1257	0,03273
	45.001-60.000	276	2,8175	0,03103
	60.001-100.000	255	2,3640	0,02571
	100.001-Üstü	210	1,8400	0,03774

Tablodaki veriler incelendiğinde ankete katılan hane halkının verdiği yanıtlara göre araştırmaya katılan kişilerin demografik özellikleri incelendiğinde ise söz konusu katılımcıların % 50,2'sinin Kadın, % 49,8'inin ise Erkek olduğu; % 3,2'sinin 18-25 yaş, % 21,7'sinin 26-30 yaş, %51,4'ünün 31-50 yaş, % 4,9'unun 66 ve üstü yaş olduğu; %43,4'ünün bir devlet kurumunda, %36,3'ünün özel sektörde, %20,3'ünün ise kendi işyerinde çalıştığı; %47,1'inin bekâr, 52,9'unun ise evli olduğu; %1,5'inin ilkokul, %22'sinin lise, %57,6'sının Üniversite, %18,9'unun ise yüksek lisans mezunu olduğu; %6,4'ünün aylık hane gelirinin asgari ücretin altında, %30,3'ünün 15.001-45.000 TL arasında, %23,6'sının 45.001-60.000 TL arasında, %20'sinin 60.001-100.000 TL arasında, %17,9'unun ise 100.000 TL ve üstünde olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. Katılanların Verdikleri Cevaplara Göre Ölçeklerin Dağılımı

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Hane Halkının FHI Endeksinde Bağımsız Değişkenler İçin ANOVA Sonuçları

	F Değeri	P Değeri
Cinsiyet	0,161	0,688
Yaş	60,075	0,000
Çalışılan Kurum	42,271	0,000
Meslek	15,730	0,000
Medeni Hal	149,588	0,000
Sağlık Sigortası	46,786	0,000
Eğitim Düzeyi	18,735	0,000
Anne Eğitim Düzeyi	10,812	0,000
Baba Eğitim Düzeyi	14,063	0,000
Aylık Hane Geliri	229,630	0,000

Tablo incelendiğinde görüldüğü üzere hane halkının FHI endeksinde cinsiyet değişkeninin grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. ($F=0,161$; $p>0,688$) Hane halkının FHI endeksinde diğer bağımsız değişkenlere baktığımızda $p<0,05$ olduğunda değişkenlerin grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yaş değişkenine baktığımızda bütün yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark var iken sadece 18-25 yaş grubunun ortalaması işle 26-30 yaş grubu arasında anlamlı bir fark yoktur. Çalışılan kurum için yapılan post hoc'a testleri incelendiğinde kendi işyerinde çalışan grubun ortalaması özel sektörde ve devlette çalışan grubun ortalaması arasında istatistiksel anlamda farklı iken devlet ve özel sektör arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sağlık sigortası değişkeninin grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Bağ-Kur sigortalı olanların ortalamaları hem Emekli sandığı hem de SSK'dan sigortalı olanların ortalamalarından istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşırken emekli sandığı ile SSK arasında bu farklılık söz konusu değildir. Meslek değişkeninin grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Akademisyenin ortalamasının mühendis, Mali müşavir/Muhasebeci ve işçi ortalamasından; avukat mesleğinin mühendis, Mali müşavir/Muhasebeci ve işçi ortalamasından; memur ortalamasının mühendis, Mali müşavir/Muhasebeci, güvenlik görevlisi ve işçi ortalamasından öğretmen mesleğinin mühendis, Mali müşavir/Muhasebeci ve işçi ortalamasından; hizmetlinin ortalamasının emekli, mühendis, mali müşavir/muhasebeci, müteahhit, mimar ve esnaf ortalamasından; emekli mesleğinin ortalamasının hizmetli, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından; mühendis mesleğinin ortalamasının akademisyen, avukat, memur, öğretmen, hizmetli, müteahhit, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından; mali müşavir/muhasebeci mesleğinin akademisyen, avukat, memur, öğretmen, hizmetli, müteahhit, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından; müteahhit mesleğinin ortalamasının hizmetli, mühendis, mali müşavir/muhasebeci, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından; mimar mesleği ortalamasının hizmetli, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından; işçi mesleğinin hizmetli, güvenlik görevlisi ve milletvekili

hariç bütün meslek gruplarının ortalamasından; esnaf mesleğinin ortalamasının hizmetli, işçi ve güvenlik görevlisi ortalamasından istatistiksel açıdan farklı olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerinin grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Üniversite ve lisansüstü ortalamalarının ilköğretim ve lise ortalamalarından farklı olduğu görülmüştür. İlköğretim ve lise ortalamalarında anlamlı bir farklılık yoktur. Anne eğitim düzeyinde okuryazar olmayan ve ilköğretim grubun ortalaması üniversite ve lisansüstü ortalamasından; lise mezunu olan grubun ortalaması üniversite ortalamasından; üniversite ortalaması okuryazar değil, ilköğretimden ve lise ortalamasından; lisansüstü ortalaması okuryazar değil ve ilköğretim ortalamasından anlamlı bir şekilde farklıdır. Baba eğitim düzeyinde okuryazar olmayan ve ilköğretim grubun ortalaması üniversite ve lisansüstü ortalamasından; lise mezunu olan grubun ortalaması üniversite ve lisansüstü ortalamasından; üniversite ortalaması okuryazar değil, ilköğretimden ve lise ortalamasından; lisansüstü ortalaması okuryazar değil, ilköğretim ve lise ortalamasından anlamlı bir şekilde farklıdır. Finansal önyargılarını ölçen FHI indeksi ile aylık hane geliri değişkeninin grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Aylık hane geliri 0-15.000 arasında olan grubun ortalaması 45.001-60.000, 60.001-100.000, 100.001 ve üstü ortalamalarından; 15.001-45.000 ortalaması 45.001-60.000, 60.001-100.000 ve 100.001 ve üstü ortalamasından; 45.001-60.000, 60.001-100.001 ortalaması tüm aylık geliri grupların ortalamasından istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklıdır.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan FHI İndeksi Ve Bağımsız Değişkenler İçin Korelasyon Analizi

	R	R ²	F değeri	P değeri	Sabit değer	Bağımsız değişken katsayısı	t değeri	P değeri
Cinsiyet	0,012	0,000	0,161	0,688	2,429	0,026	0,402	0,000
Yaş	-0,404	0,164	234,415	0,000	4,042	-0,526	-15,311	0,000
Çalışılan Kurum	-0,188	0,035	44,077	0,000	2,957	-0,273	-6,639	0,000
Meslek	0,022	0,001	0,607	0,436	2,429	0,007	0,779	0,436
Medeni Hal	0,333	0,111	149,588	0,000	1,370	0,747	12,231	0,000
Sağlık Sigortası	0,052	0,003	3,241	0,072	2,2342	0,066	1,800	0,072
Eğitim Düzeyi	-0,206	0,042	53,077	0,000	3,800	-0,339	-7,285	0,000
Anne Eğitim Düzeyi	-0,176	0,031	38,488	0,000	3,177	-0,220	-6,204	0,000
Baba Eğitim Düzeyi	-0,208	0,043	54,118	0,000	3,440	-0,288	-7,356	0,000
Aylık Hane Geliri	-0,653	0,426	889,519	0,000	4,346	-0,599	29,825	0,000

Yukarıdaki tablo incelendiğinde görülüyor ki hane halkının FHI endeksi ile cinsiyet, meslek, sağlık sigortası ve finansal yönetim arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki varken, çalışılan kurum, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır. Hane halkının FHI endeksi ile finansal refah arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki varken; yaş ve aylık hane geliri arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki vardır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde görülüyor ki meslek ve sağlık sigortası F-değerine ve p-değeri ($p>0.005$) incelendiğinde bu değişkenlerin yer aldığı regresyon modeli anlamlı değildir. Cinsiyet, yaş, çalışılan kurum, medeni hal, sağlık sigortası, eğitim düzeyi, aile eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aylık hane geliri, finansal yönetim ve finansal refah değişkenlerinin F-değerine ve p-değeri ($p<0.005$) incelendiğinde bu değişkenlerin yer aldığı regresyon modeli anlamlıdır. Bu durum gösteriyor ki meslek

ve sağlık sigortası değişkenlerinin hane halkının FHI endeksini anlamlı bir şekilde değiştirmez iken cinsiyet, yaş, çalışılan kurum, medeni hal, sağlık sigortası, eğitim düzeyi, aile eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aylık hane geliri, finansal yönetim ve finansal refah değişkenleri hane halkının FHI endeksini anlamlı bir şekilde değiştirmektedir.

Çalışmada kullanılan regresyon modelleri aşağıdaki gibidir:

- FHI Endeksi = $0,026 + 0,402 * \text{Cinsiyet}$
- FHI Endeksi = $4,042 - 0,526 * \text{Yaş}$
- FHI Endeksi = $-2,957 - 0,273 * \text{Çalışılan Kurum}$
- FHI Endeksi = $1,370 - 0,747 * \text{Medeni Hal}$
- FHI Endeksi = $2,2342 + 0,066 * \text{Sağlık Sigortası}$
- FHI Endeksi = $3,800 - 0,339 * \text{Eğitim Düzeyi}$
- FHI Endeksi = $3,177 - 0,220 * \text{Anne Eğitim Düzeyi}$
- FHI Endeksi = $3,440 - 0,288 * \text{Baba Eğitim Düzeyi}$
- FHI Endeksi = $4,346 - 0,599 * \text{Aylık Hane Geliri}$
- FHI Endeksi = $1,220 + 0,427 * \text{Finansal Yönetim}$
- FHI Endeksi = $0,244 + 0,699 * \text{Finansal Refah}$

Regresyon modeline göre cinsiyet 1 birim artarken FHI endeksi 0,402 birim; sağlık sigortası 1 birim artarken FHI endeksi 0,066; finansal yönetim 1 birim artarken FHI endeksi 0,427 birim; finansal refah 1 birim artarken FHI endeksi 0,699 birim artar. Yaş 1 birim artarken FHI endeksi 0,526 birim; çalışılan kurum 1 birim artarken FHI endeksi 0,273; medeni hal 1 birim artarken FHI endeksi 0,747 birim; eğitim düzeyi 1 birim artarken FHI endeksi 0,339 birim; anne eğitim düzeyi 1 birim artarken nFHI endeksi 0,220 birim, baba eğitim düzeyi 1 birim artarken FHI endeksi 0,288 birim; aylık hane geliri 1 birim artarken FHI endeksi 0,599 birim azalmıştır.

5. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde ortaya çıkan pek çok finansal kriz nedeniyle kendi makro ve mikro ekonomilerini daha doğru bir şekilde yönetmek isteyen hane halkının bu konulardaki bilme arzularının artmasına rağmen psikolojide bu konularda bilgilenmemeyi tercih eden pek çok insanın da bulunduğu yapılan çalışmalarda gözlenen bir gerçekliktir. Bu durum çalışmanın başında atıf yapılan ve hane halkının finansal okur yazarlık düzeyini ölçen pek çok çalışmada da belirtilmiştir. Genel olarak Türkiye’deki hane halkının finansal okur yazarlık düzeyi oldukça düşüktür. Bu durumun ortaya çıkmasının temel sebeplerinin birinin de hane halkının finansal konulardaki bilerek cahil kalma isteği olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan, bilgiden kaçınma ya da bilerek cahil kalma kavramı ön plana çıkmaktadır. Barrafre ve vd. (2020)’ye göre bilgiden kaçınma, refahı en üst düzeye çıkarmayı sağlayan bilgileri bilmek istememek anlamına gelmektedir. Bu durumu, Barrafre ve vd. (2020) Homo Ignorance endeksiyle ölçmeyi amaçlamışlardır (Barrafre, Västfjäll ve Tinghög, 2020). Bu araştırmacılar, 2020 yılında yaptıkları çalışmada; finansal açıdan cehaleti tercih eden insanları “financial homo ignorance” olarak nitelendirerek; bir Financial Homo Ignorans ölçeği geliştirmiş, geliştirdikleri bu ölçeğin hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı üzerine etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle bu çalışmada bu araştırmacıların geliştirdiği endeks Türkiye’deki hane halkı için kullanılmış ve bu endeksin Türkiye’deki hane halkının finansal yönetim davranışı ve finansal refahı ile aralarında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılarak demografik değişkenlerin ortak finansal bilmeme durumu üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan çalışmanın sonucunda hane halkının FHI ile cinsiyet, meslek, sağlık sigortası ve finansal yönetim arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunduğu; çalışılan kurum, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, hane halkının FHI endeksi ile finansal refah arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmaktayken; yaş ve aylık hane geliri arasında ise negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunduğu

saptanmıştır. Yapılan çalışma sonucu elde edilen sonuçlar; Tapper ve Baars'ın (2018); Wagner'in (2019); Barrafreem vd.(2020)'nın yaptıkları çalışmalarla tutarlıdır. Fakat söz konusu bu çalışmalardan farklı olarak yapılan bu çalışmada meslek ve sağlık sigortası değişkenlerinin yer aldığı regresyon modellerinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde FHİ indeksini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu sonuçlar ışığında; araştırmaya katılan hane halkının cinsiyetleri, meslekleri, sağlık sigortalarının olup olmamaları ve gelirlerinin yönetim şekilleri ile finansal cehaletleri arasında az da olsa paralellik olduğu, özellikle kadınların erkeklere oranla finansal konularda daha cahil olmayı yeğledikleri söylenebilir. Ayrıca söz konusu çalışmada, finansal yönetim (finansal karar alma, yatırım davranışlarını erteleme vb.) konusunda karar almayı erteleyen ve sağlık sigortası yaptırmayan kişilerin de finansal cehalet konusunda az da olsa ısrarcı oldukları ortaya çıkmıştır. Tüm bunlara ek olarak; ilgili çalışmanın sonunda, hane halkının finansal refah düzeyleriyle onların finansal cehaleti arasında da paralellik olduğu gözlenmiştir. Ancak kişilerin eğitim seviyesi ve gelir düzeyi arttıkça, kişiler yaş aldıkça, çalışılan kurum değiştikçe ve anne-babanın eğitim düzeyi arttıkça hane halkının finansal konularda cahil kalmayı tercih etmedikleri aksine finansal konularda az da olsa daha fazla bilgi sahibi olmayı istedikleri ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda; hane halkının finansal refahını artırmak ve finansal cehaleti önlemek için çeşitli stratejiler ve öneriler bulunmaktadır. Bunlar eğitim ve bilinçlendirme, toplumsal politika ve destekler ana başlıkları altında toplanabilir. Eğitim ve bilinçlendirme ana başlığı altında hane halkı katılabilecekleri çeşitli online veya yüzyüze finansal eğitim programları, yahut profesyonel kişilerden alacakları kişisel finans koçlukları ile bütçeleme, tasarruf yapma, yatırım, borç yönetimi gibi konularda bilgi sahibi olarak kendi finansal planlamalarını yapma ve böylece kendi refahlarını arttırabilme şansına sahip olabilir. Ayrıca bu kişiler bu yöntemler sayesinde ülkemizde ve diğer gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla yaşanan gelen ekonomik krizlere karşı geliştirmiş olacakları acil durum fonları, yapmış oldukları çeşitli emeklilik planlamaları ve kendi sağlık harcamalarına yönelik olarak yapacakları sigortalarla bu tür zorlu durumlara karşı kendi finansal stres düzeylerini azaltarak, kendi refahlarını maksimize edebilir. Yine hane halkının finansal refahını artırmak ve finansal cehaleti önlemek için uygulanması gereken çeşitli stratejiler ve öneriler kapsamında bu konuda devlet destekleri ve teşviklerin yanında toplumsal projelerin de büyük öneminin bulunduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda kamunun geliştirmiş olduğu örneğin bireysel emeklilik hesapları açtıranlara %30 devlet desteği verilmesi ve bu harcamaların gelir vergisinden düşülmesi vb. çeşitli politikalar ve destek programları, düşük gelirli hanelerin hem finansal refah düzeylerini geliştirerek onlara tasarruf alışkanlığının kazandırılması ve biriktirmiş oldukları fonları daha iyi yönetebilmelerine olanak sağlayacaktır. Ayrıca, devletin çeşitli toplum gönüllüleri ve kendisinin sponsorluğunda geliştireceği çeşitli finansal eğitim programları yine hane halkının finansal refahı üzerinde artırıcı bir etkiye sahip olacaktır. Yine bu kapsamda yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen finansal okuryazarlık projeleri de bu konunun öneminin geniş kitlelerce anlaşılabilmesine ve hanehalkının refahının arttırılmasında önemli bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bu öneriler, hane halkının finansal bilgi ve becerilerini artırarak, finansal refahlarını iyileştirebilir ve finansal cehaleti önleyebilir. Her bireyin finansal ihtiyaçları farklı olduğu için, kişiselleştirilmiş çözümlerin genellikle daha etkili olabileceği ve bu nedenle "kişisel finans koçluğu" gibi yöntemlerin yaygınlaşmasının ve çeşitli politika ve sübvansiyonlarla desteklenmesinin söz konusu danışmanlık hizmetini tabana yaymada çok etkili olacağı ve böylece dar gelirli hane halkları tarafından da tercih edileceği yahut bu hizmetlerin devlet tarafından dar gelirli hanelere ücretsiz sunulmasının özellikle refah düzeylerinin artırılmasına en çok ihtiyaç duyan dar gelirli hanelerin refahını arttırmada büyük bir önem arz edeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu uygulama sayesinde finansal konularda bilgilenmek istemeyen kişiler finansal konularda bilgi sahibi olmaya zorlanmadan; daha rahat, doğru ve etkin şekilde tasarruflarını yönetebilir ve böylece yastık altında atıl durumda bekleyen fonların tekrar piyasa kazandırılması ve piyasaların etkinliği için büyük öneme sahip olan sermayenin ve üretim araçlarının kısaca mülkiyetin tabana yayılması sağlanabilir. Söz konusu önerilerin uygulanabilirliği ve etkisi, yerel ihtiyaçlara ve hedef kitleye göre farklı şekillerde ve ağırlıklarda uyarlanabilir. Bu çalışmaya ilişkin bu konuda yapılacak olan çalışmalar için daha farklı coğrafyalarda faaliyet gösteren daha fazla işletmenin çalışmaya dahil edilmesinin daha kapsamlı, daha doğru ve daha farklı sonuçlara ulaşılabilesine zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Barrafrem, K., Västfjäll, D., and Tinghög, G. (2020, January 14). Financial Homo Ignorans: Measuring Vulnerability to Behavioral Biases in Household Finance. <https://doi.org/10.31234/osf.io/q43ca>, January, 2020, 1-21.
- Barrafrem, K., Västfjäll, D., & Tinghög, G. (2024). Financial Homo Ignorans: Development and validation of a scale to measure individual differences in financial information ignorance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 42, 1009-1036.
- Bozkurt, E., Toktaş, Y., & Altınır, A. (2019). Türkiye’de Tasarruf Ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1580-1605.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 5(7), 2247-2258.
- Fettahoğlu, S. (2015). Hane halkının finans eğitimi ve finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine Kocaeli’nde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 101-116.
- Ghazali, M. S., Alwi, S. F. S., Othman, I., Sabri, M. F., & Abd Aziz, N. N. (2022). The Relationship Between Subjective Financial Knowledge And Financial Well-Being Among Emerging Adults In Malaysia: Mediating Effect Of Financial Behaviour. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(4), 1263-1284.
- Gross, M., and McGoey, L. (Eds.). (2015). Introduction. *Routledge International Handbook of Ignorance Studies*. Published by Routledge 2015, Newyork, 1-14.
- Güler, E., & Tunahan, H. (2017). Finansal Okuryazarlık: Hane Halkı Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3), 79-104.
- Hertwig, R., and Engel, C. (2016). Homo Ignorans: Deliberately Choosing not to Know. *Perspectives on Psychological Science*, 11(3), 359-372.
- Khan, I., & Siddiqui, D. A. (2021). An Empirical Study on Financial Behavior of Household Finance: Impact of Subjective and Objective Financial Knowledge, Self-Control, Self-Efficacy and Subjective Financial Wellbeing. *Self-Control, Self-Efficacy and Subjective Financial Wellbeing* (October 14, 2021). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3942480; erişim tarihi: 04.06.2024.
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E., & Bağcı, H. (2016). Finansal Okuryazarlık Araştırması: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 308-318.
- Tapper, J., and Baars, C. (2018). Put Your Head in the Sandor Losea Grand?: A Natural Experiment of the Ostrich Effect and the Disposition Effect. *Linköping University Department of Management and Engineering [IEI] Master Thesis in Economics Spring Term 2018*. Linköpings Universitet SE-581 83 Linköping, Sverige.
- Tetik, N. (2019). Türkiye’nin Finansal Okuryazarlık Düzeyi: Literatür Taraması Ve Sonuçların Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(6), 3505-3524.
- Wagner, G. G. (2019). Gert G. Wagner Recommends “Homo Ignorans: Deliberately Choosing Not to Know” by Ralph Hertwig and Christoph Engel. In *21st Century Economics*. Springer, Cham. 143-145.
- Yenilmez, B. (2019). İşletme Bölümü Son Sınıf Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeyi (Ankara-Hacı Bayram Veli-Hacettepe Üniversitesi Örneği). *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 277-308.
- Yücel, S., & Çiftçi, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 143-161.

Zhuang, Jinyun; Thomas, Stuart; Miller, Diane L. "Examining Culture's Effect on Whistle-Blowing and Peer Reporting". Business & Society, 2005, 44(4), 462-486.

EKLER: ETİK KURUL ONAYI

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü etik kurulu tarafından 10/11/2023 tarihve 1150348 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

1. Yazar %100 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır

Research Article

Türkiye’deki Hane Halkının Ortak Finansal Cehaleti: Demografik Belirleyicileri, Finansal Yönetim Davranışı ve Finansal Refah Üzerindeki Etkileri

The Financial Homo Ignorans Of The Household In Türkiye: Demographic Determinants, Financial Management Behavior And Impact On Financial Welfare

Bahan YENİLMEZ

Dr., Ankara Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi

yenilmezbahan@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-8514-7276>

Extensive Summary

Human history has evolved by constantly pursuing knowledge. Generally, people tend to constantly search for information and use it. However, some people may deliberately want to remain ignorant, especially on topics such as finance. In their study, Hertwig and Engel (2016) systematized the types of willful ignorance by using examples from a wide variety of fields, showing that willful ignorance has important functions, and explained their functions, discussed their normative desires, and tried to model them. In these studies, researchers named people who do not prefer to access information as "Homo Ignorance". Additionally, in this study, they emphasized that especially politicians prefer not to be informed on certain issues because they do not want to be held responsible for failures (Hertwig and Engel, 2016, pp. 371-372). In today's economic systems, people's desire to know about these issues can help people approach the rational agents who populate economic models. However, it can be said that there are people in psychology who prefer not to be informed about these issues. Gross and McGoe (2015) stated that choosing to remain uninformed could be a strategy to avoid social and legal responsibility. In Wagner's (2019) study, it was stated that remaining uninformed is a strategic tool to avoid moral responsibility. According to Barrafre, Västfjäll and Tinghög (2020), avoiding information means not wanting to know information that maximizes well-being (Barrafre, Västfjäll and Tinghög, 2020, p. 1-2). These researchers, in their study in 2020; Describing people who choose financial ignorance as "financial homo ignorance"; They developed a Financial Homo Ignorance scale and stated that this scale had an impact on the financial management behavior and financial well-being of households.

According to Barrafre, Västfjäll and Tinghög, information avoidance means not wanting to know information that maximizes well-being (Barrafre, Västfjäll and Tinghög, 2020). These researchers, in their study in 2020; Describing people who choose financial ignorance as "financial homo ignorance"; They developed a Financial Homo Ignorance scale and stated that this scale had an impact on the financial management behavior and financial well-being of households. Therefore, in this study, the index developed by these researchers was used for households in Turkey and it was aimed to examine the effect of demographic variables on the common financial ignorance by investigating whether there is a significant relationship between this index and the financial management behavior and financial well-being of households in Turkey.

In this research, using the FHI index, it was investigated whether this index has a significant relationship on the financial management behavior and financial well-being of households in Turkey. In addition, in this study, relational analysis, one of the general screening models, was conducted to show whether there is a significant relationship between this index and demographic characteristics (gender, age,

profession, education level, mother's education level, father's education level, monthly household income) and to what extent this relationship is explained. The scanning model is the model used in this study. The data used in the study was collected through a survey administered to households living in Turkey. The survey to be used in the study consists of 3 parts. The Cronbach alpha value of the FHI index of the analysis was calculated as 0.967. Since the calculated Cronbach alpha coefficient is $0.80 \leq \alpha < 1.00$, it can be said that the scales are highly reliable. In this research, by using the FHI index of the households living in Turkey, it is determined whether this index has a significant relationship on the financial management behavior and financial well-being of the households in Turkey and the demographic characteristics (gender, age, profession, education level, mother's education level, father's education level). Is there a significant relationship between (level, monthly household income)? The sentences constitute the problem sentence of this study.

It is a reality observed in the studies that although the desire to know about these issues has increased among households who want to manage their macro and micro economies more accurately due to the many financial crises that have emerged today, there are also many people who prefer not to be informed about these issues in psychology. This situation is also stated in many studies cited at the beginning of the study that measure the financial literacy level of households. In general, the financial literacy level of households in Turkey is quite low. It is thought that one of the main reasons for the emergence of this situation is the desire of the household to remain willfully ignorant about financial matters. In this regard, the concept of avoiding information or remaining deliberately ignorant comes to the fore. Barrafreem et al. (2020), information avoidance means not wanting to know information that maximizes well-being. This situation was reported by Barrafreem et al. (2020) aimed to measure it with the Homo Ignorance index (Barrafreem, Västfjäll and Tinghög, 2020). These researchers, in their study in 2020; Describing people who choose financial ignorance as "financial homo ignorance"; They developed a Financial Homo Ignorance scale and stated that this scale had an impact on the financial management behavior and financial well-being of households. Therefore, in this study, the index developed by these researchers was used for households in Turkey and it was aimed to examine the effect of demographic variables on the common financial ignorance by investigating whether there is a significant relationship between this index and the financial management behavior and financial well-being of households in Turkey.

As a result of the study, it was found that there was a weak positive relationship between household FHI and gender, occupation, health insurance and financial management; It was determined that there was a weak negative relationship between the institution worked, education level, mother's education level, and father's education level. Additionally, there is a moderate positive relationship between the household's FHI index and financial well-being; It was determined that there was a moderate negative relationship between age and monthly household income. The results are consistent with other studies in the literature.

In light of these results; It can be said that there is a slight parallelism between the genders, professions, whether they have health insurance, the way they manage their income and their financial illiteracy of the households participating in the research, and that women, in particular, prefer to be more ignorant about financial matters than men. In addition, the study in question revealed that people who postpone decision-making regarding financial management (financial decision-making, postponing investment behavior, etc.) and do not have health insurance are also slightly persistent in financial illiteracy. In addition to all this; At the end of the relevant study, it was observed that there was a parallelism between the financial welfare levels of the households and their financial illiteracy. However, as people's education level and income level increases, as people get older, as the institution they work in changes, and as the education level of their parents increases, it has been revealed that households do not prefer to remain ignorant about financial matters; on the contrary, they want to have a little more information about financial matters. This is related to this study. It is thought that the inclusion of more businesses operating in different geographies will pave the way for more comprehensive, more accurate and different results to be achieved in the studies to be carried out on this subject.